

Gimbernat, 2007 ()*, 47, 239-244

MEDICINA D'OCCITÀNIA

ANTOINE DEIDIER (1670-1746), METGE AMB ACTIVITAT A MONTPELLER I MARSELLA. IDEES SOBRE EL CONTAGI

CORBELLA I CORBELLA, Jacint

RESUM: Dades sobre l'obra d'Antoine Deidier (1670-1746), professor de Química a la facultat de medicina de Montpellier. Activitat a l'Hospital Saint-Eloy. Intervenció a la pesta de Marsella de 1720. Divergències d'opinions sobre contagiositat. Represàlia tardana. Treballs sobre el contagi veneri. Pas a Marsella com a metge de les galeres. Estudis experimentals amb bilis d'apestats. Les Consultes i Observacions. Altres obres.

Paraules clau: "Antoine Deidier". "Montpellier". "Contagionisme". "Pesta de Marsella".

RESUMEN: Notícia de la obra de Antoine Deidier (1670-1746), profesor de Química en la Facultad de Medicina de Montpellier. Actividad en el Hospital Saint-Eloy. Intervención en la peste de Marsella de 1720. Divergencia de opiniones sobre el contagio. Trabajos sobre el contagio venéreo. Represalias. Paso a Marsella como médico de las galeras. Estudios experimentales con bilis de apestados. Las "Consultas y Observaciones". Otras obras.

Palabras clave: "Antoine Deidier" "Montpellier" "Contagionismo" "Peste de Marsella".

*

INTRODUCCIÓ

Antoine Deidier va ser un metge important de la primera meitat del segle XVIII. Va tenir una bona actuació docent com a professor a Montpellier, una activitat pràctica a Montpellier i també a Marsella, principalment quan la gran epidèmia de 1720. La seva obra escrita és considerable, encara que fou considerada una mica heterodoxa per molts dels seus contemporanis que el criticaren. En tot cas no sempre estava d'acord amb els criteris que podríem dir-ne oficials. Els escrits són en llatí, però alguns es traduïren també al francès i fins i tot van tenir difusió després de la seva mort. Entre altres aspectes potser més importants és autor d'una sèrie de consells i observacions que demostren el seu sentit i experiència clíniques.

L'obra de Didier fou ben coneguda en el seu temps i va deixar una petjada relativament important. Així és recollit en els principals reculls biogràfics de metges del seu temps, principalment en l'obra d'Eloi del segle XVIII (1) i de Bayle i Thillaye, del segle XIX (2). Fins i tot se'l troba a l'Enciclopèdia Espasa (3). Però potser, en les obres generals, la referència més extensa apareix a la monumental obra "La Médecine à Montpellier" de Louis Dulieu, on fins i tot mereix estar a la portada d'un dels volums. (4). Aquí, en aquesta visió occitana, ens importa remarcar la doble vinculació, professional i vital, a Montpeller i a Marsella, el Llenguadoc i la Provença. .

DADES BIOGRÀFIQUES

Antonius Didier va néixer a Montpeller el 23 de novembre de 1670 (5). Va morir a Marsella, on s'havia retirat, el 30 d'abril de 1746, quan tenia setanta-cinc anys, edat aleshores basant provecta. Era fill d'un cirurgià montpellerí, i va estudiar a la facultat de la seva ciutat nadiua, on va obtenir el grau de doctor l'any 1691 (6). Seguim en bona part les dades d'aquests autors més antics. L'any 1696, quan tenia només vint-i-cinc anys, va participar en el concurs per a cobrir la càtedra de Química de la facultat, obtenint el nomenament. Va ser professor a la facultat durant més de trenta-cinc anys, de 1697 fins el 1732, en que ho deixà. (7)

També va ser metge de l'hospital de sant Eloi de Montpeller. Inicialment va ser metge adjunt, o sigui segon metge, que suplia si era el cas al primer metge. Ho va ser entre 1711 i 1714, quan el primer metge (de 1694 a 1714) era Raymond Vieussens, personalitat de primer nivell dins de la medicina del seu temps, i que a més era el seu sogre. L'any 1715 Deidier va obtenir la plaça de metge cap, o metge primer, que va conservar fins el 1737. (8). Deidier va ser el primer metge adjunt, càrrec que es justificava tant per la feina com per la necessitat de suplir ocasionalment el que fins aleshores era únic metge "oficial" de l'hospital.

Un episodi important de la seva vida fou l'anada a Marsella, per a lluitar contra la pesta de l'any 1720, coneguda com a "*pesta de Marsella*", tot i que es va estendre més, tasca per a la qual se li va concedir una condecoració, el cordó de l'orde de san Miquel, amb el que apareix en el seu retrat conegut que és a la facultat de medicina de Montpeller.

El pas de Deidier per la càtedra de Química va ser important (9). De fet fou el segon professor de Química a la facultat, succeint a Arnauld Fonsorbe, que havia mort l'any 1695. Va ser en el seu temps de professor que es va construir el laboratori, idea inicial de Pierre Chirac, afavorida pel canceller François Chicoyneau, però amb la col·laboració, àdhuc personal de Deidier. Dulieu lamenta que un gest, particularment generós, de

Antoine Deidier (1670-1746), metge amb activitat a Montpeller i Marsella. Idees sobre contagi

Deidier, no tingués cap reconeixement a la placa que recorda els benefactors de la universitat.

LA INTERVENCIÓ A LA PESTA DE MARSELLA

La seva intervenció a la pesta de Marsella va ser polèmica. Des de Montpeller es va enviar un grup mèdic per a fer el tractament i estudiar l'epidèmia. Deidier tenia opinions contraposades a les del cap de l'expedició, que eren les oficials, i volien insistir en la "no contagiositat" del flagell. Les idees de Deidier, que probablement tampoc eren originals, sinó que formaven part d'una part de les creences del temps, anaven pel camí del contagi, que era la pura evidència clínica. Suposava que hi havia uns "animals" molt petits, que en deia cucs o insectes, però que no eren en absolut visibles, que entraven a l'organisme i es propagaven per dins, i podien infectar les altres persones. De tota manera, pel que fa a aquesta pesta concreta, el cap de l'expedició, François Chicoyneau, defensava que la malaltia no era contagiosa i Deidier defensava la idea contrària, i per tant el risc de contagi.

Didier va fer autòpsies d'apestats, treballs experimentals en animals als que inoculava bilis de morts de pesta, i s'infectaven i morien. També defensava el risc de contagi a partir del pus dels bubons. L'evidència hi era, però les seves idees no es van imposar. L'any 1725 Deidier va insistir en aquest fet en la lliçó inaugural de curs. Alguns anys més tard, el 1732, Chyconneau va passar a ser primer metge del rei, i des d'aquest càrrec, amb molt poder, va procurar el cessament de Deidier com professor a la facultat i el nomenà metge de galeres, amb destí a Marsella.

LES IDEES SOBRE EL CONTAGI

Deidier té un paper certament important en l'estudi històric de les malalties venèries, de fet sobre el seu contagi. La clínica era bastant clara, però calia interpretar-la bé. Deidier va obrir, o potser reobrir, una polèmica sobre la contagiositat d'aquestes malalties. Potser l'experiència de Marsella hi va influir.

Era la vella lluita entre "*contagionistes*" i "*no contagionistes*", basada evidentment en fonaments científics segons els coneixements de l'època, però també molt influïdes per necessitats econòmiques, del comerç, i polítiques, si més no per a tranquil·litzar la població. El tema era vell i no s'acaba pas aquí. El tomb real va venir quan amb l'ajut del microscopi es va demostrar l'existència de "*microbis*", és a dir amb el desenvolupament de la microbiologia moderna a la segona meitat del segle XIX.

Faltaven cent cinquanta anys per a demostrar la realitat de les idees de Didier i dels qui pensaven com ell, fins i tot molts anys més tard. El canvi ideològic tot i que fou clar no evità encara alguns problemes importants, com per exemple quan la febre tifoide de Barcelona de 1914, amb les aigües de Moncada que va fer necessària la intervenció airada de Ramon Turró, front als negociants de l'Ajuntament de Barcelona que defensaven més els seus interessos que la salut de la població.

Deidier al qual s'acusava a vegades de defensar les coses de manera massa apassionada, i fins i tot amb una certa variació d'arguments, segons el moment, va ser molt atacat, maltractat per molts dels seus companys metges, objecte de befa i menyspreu. Potser aquí hi ha la base de l'actitud de Deidier, que al cap d'uns anys, potser cansat de la situació, va acceptar un càrrec de metge de les galeres a Marsella, i passà a residir a aquella ciutat, ja en la dècada dels anys de 1730, i al final hi morí el 1746.

L'OBRA ESCRITA

L'obra de Deidier fou molt àmplia. Va escriure molt, pràcticament tot en llatí, encara que alguns treballs es van traduir al francès. Tant als llibres d'Eloy com de Bayle i Thillaye, hi ha un recull ordenat dels treballs publicats. Dulieu, que els reordena n'esmenta una vintena. En seguim la seva descripció, tot i que no en la seva totalitat.

Un primer treball important són les "*Quaestions medico-chymico-practicae duodecim*", Montpeller, 1697. És el treball que està més d'acord amb el contingut de la seva càtedra. En aquesta línia hi ha la "*Chymie raisonnée où l'on tâche de découvrir la nature et la manière d'agir des remèdes chymiques les plus en usage en médecine et en chirurgie*" Lió, 1715.

Entre les dissertacions, en llatí, destaquen: "*Dissertatio de morbis internis capitis et thoracis*" (Montpeller, 1710; "*Dissertatio de tumoribus*" (Montpeller, 1711, publicada després en francès a París, en tres edicions (1725, 1732 i 1738). Aquí defensa la utilització de l'arsènic pel tractament del càncer.

És important el llibre "*Expériences sur la bile et les cadavres des pestiférés*", publicat a Zurich el 1722, on explica els seus estudis fets ran de l'episodi de Marsella.

També va tenir una certa repercussió la seva "*Dissertatio de morbis venereis*", Roma, 1722. La seva aportació al coneixement de l'epidemiologia de les malalties venèries és important.

Antoine Deidier (1670-1746), metge amb activitat a Montpeller i Marsella. Idees sobre contagi

LES CONSULTES I OBSERVACIONS

Finalment, sense esgotar el catàleg de les seves obres, cal esmentar les “*Consultations et observations medicinales*”, reunides a Paris l’any 1754, després de la seva mort, en tres volums petits en octau.

Aquestes aportacions, que solen ser breus, estan numerades. En conjunt l’obra té 1370 pàgines, dividides de manera bastant regulat en tres volums de més de 400 pàgines cadascun. Els dos primers tracten només de consultes, en nombre de 152 i encara hi ha 16 consultes més en el tercer volum, en total 168. Les observacions que també estan numerades són 29, totes en el tercer volum, i a més hi ha algunes cartes i comentaris.

Aquí més que l’anàlisi detallada de continguts, que hauria de ser molt extensa, i en part repetitiva, ens importa assenyalar només alguns punts concrets. Així la “*Suite des expériences de M. Deidier, faites à Montpellier, dans l’Hôpital de Saint Eloy, sur la bile des malades morts de fièvres malignes, pendant les mois de septembre octobre et novembre, avec M. Fises, docteur en médecine et Messieurs Duly et Morel, garçons chirurgiens du dit Hôpital*” (10) En els experiments que aporta, fets en gossos, als que s’inocula per via interna o local la bilis de malalts morts per febres, cap dels gossos pateix cap infecció greu. En conjunt al llarg de l’obra, es veu la disposició de fer autòpsies clíniques en els malalts, no solament infecciosos sinó morts per altres causes.

A tall d’exemple importa l’observació 18 del tercer volum (11), en l’autòpsia d’una dona de 84 anys, en la que clínicament, a part altres símptomes s’observava una opressió toràcica. Explica com l’artèria coronària esquerra estava molt dura, cartilaginosa i mig ossificada. També explica l’ossificació de l’aorta toràcica i abdominal, àdhuc de les branques. Diu: “*el tronc interior de l’aorta, des de sota el diafragma fins a les artèries ilíaqües, estava tot ossificat.. aquesta ossificació era particularment visible en l’artèria esplènica, que feia corbatures. També s’observava ossificació en els artèries de la base del cervell*”. O sigui descriu un quadre anatòmic d’arteriosclerosi generalitzada.

NOTES

1. Eloy, N.F.J: “Dictionnaire historique de la médecine ancienne et moderne”. Mons, 1778, 4 vols. Hi ha una reedició facsímil, a “Culture et Civilisation”, Bruxelles, 1973.
2. Bayle et Thillaye: “Biographie Médicale par ordre chronologique”. Paris, 1855. Hi ha reedició facsímil, Amsterdam, (B.M. Israel) 1967, 2 vols.
3. Enciclopedia Universal Ilustrada (Espasa Calpe) (EUI), t. 17, pàg. 1352.
4. Dulieu, Louis “La médecine à Montpellier”. Tome III “L’époque classique” Les Presses Universelles”. 2 vols. Avignon (1983,1986),

Jacint Corbella i Corbella

5. Dulieu, loc. cit, III, p. 592. Hi ha una fotografia al peu de la qual hi consta aquesta i altres dades
6. v. Eloy, loc. cit p. II, p. 15, i Bayle y Thillaye, loc. cit).
7. Veure la fitxa biogràfica a Dulieu, loc. cit. II, 2a part, pp. 755-758
8. Dulieu, loc. cit. p. 574
9. Dulieu, loc. cit. p. 207
10. Deidier, A: "Consultations et observations médicales", Paris, 1754, 3 vols. v. vol. III, pp. 314-322.
11. Ibid. loc. cit. III, pp. 136-148.

Fotografia d'Antoine Deidier (1670-1746) que es conserva a la Facultat de Medicina de Montpeller.